

GEWONE ZITTING 2023-2024

6 FEBRUARI 2024

BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

waarin wordt opgeroepen tot permanente en structurele oplossingen voor het vrederecht in Brussel

(ingediend door de heer Marc-Jean GHYSSELS (FR), mevrouw Els ROCHETTE (NL) en de heer Ridouane CHAHID (FR))

Toelichting

Zoals de huisarts eerstelijnszorg in de buurt biedt, vormt de vrederechter het belangrijkste aanspreekpunt voor de burger bij justitie.

Het juridische landschap is sinds de hervorming van 1 april 2014 aanzienlijk gewijzigd. Het aantal gerechtelijke arrondissementen daalde van 27 naar 12. Dat van Brussel werd opgesplitst in een Franstalig en een Nederlandstalig arrondissement.

Brussel telt 19 kantons (de 7 overige gerechtelijke kantons van het arrondissement zijn in de and rond Brussel gevestigd).

De federale hervorming wordt gekenmerkt door een gedifferentieerde behandeling van het Brussels Gewest.

In tegenstelling tot de andere arrondissementen beschikken de vrederechten en de politierechtbanken in Brussel bijvoorbeeld niet over een directiecomité, een voorzitter, een ondervoorzitter of een hoofdgriffier voor het arrondissement.

In Brussel berust het beheer van de politierechtbanken en de vrederechten op de twee voorzitters van de Franstalige en de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg. Die taak komt boven op hun rol als korpchef van de rechtbank.

SESSION ORDINAIRE 2023-2024

6 FÉVRIER 2024

PARLEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE

PROPOSITION DE RÉOLUTION

demandant des solutions pérennes et structurelles pour la justice de paix à Bruxelles

(déposée par M. Marc-Jean GHYSSELS (FR), Mme Els ROCHETTE (NL) et M. Ridouane CHAHID (FR))

Développements

À l'instar du médecin généraliste, acteur de première ligne et de proximité, le juge de paix, aussi surnommé «juge de proximité», représente le premier relais entre le citoyen et la justice.

Le paysage judiciaire a été considérablement remodelé depuis la réforme du 1er avril 2014. Le nombre d'arrondissements judiciaires est passé de 27 à 12. Celui de Bruxelles a été divisé par 2, un francophone et un néerlandophone.

Bruxelles compte 19 cantons (les 7 autres cantons judiciaires de l'arrondissement étant implantés en périphérie bruxelloise).

Cette réforme fédérale se caractérise par un traitement différencié à l'égard de la Région bruxelloise.

Ainsi, contrairement aux autres arrondissements, les justices de paix et les tribunaux de police de Bruxelles ne disposent pas d'un comité de direction, d'un président, d'un vice-président et d'un greffier en chef d'arrondissement.

À Bruxelles, la gestion des tribunaux de police et des justices de paix dépend des deux présidents des tribunaux de première instance francophone et néerlandophone. Cette tâche vient s'ajouter à leur rôle de chef de corps du tribunal.

Die twee voorzitters staan dus in voor het beheer van de 19 Brusselse kantons (en van de 7 in de rand rond Brussel). De politierechtbanken worden beheerd overeenkomstig de regeling in de taalgemeenschap: de Franstalige voorzitter leidt de Franstalige politierechtbanken, terwijl de Nederlandstalige voorzitter de leiding heeft over de Nederlandstalige politierechtbanken, naast die van Halle en Vilvoorde.

De vrederechters behandelden in 2023 op nationaal niveau 417.136 dossiers (187 kantons in 2023), of gemiddeld 2.230 dossiers per vrederechter.

Voor de 19 Brusselse kantons gaat het om 50.899 dossiers in het Frans (87 %), tegenover 7.405 dossiers in het Nederlands (13 %).

In de rand rond Brussel gaat het om 14.495 dossiers. Momenteel is het niet mogelijk om voor de rand op basis van de statistieken een onderscheid te maken tussen Nederlandstalige en Franstalige dossiers.

In 2023 registreerde een Brussels kanton gemiddeld 3.068 dossiers, tegenover 2.070 dossiers voor een kanton in de rand.

De vrederechters van het gerechtelijk arrondissement Brussel behandelden 72.799 dossiers, of 17,4 % van de op nationaal niveau behandelde dossiers.

Los van de buitensporige werklast kampt het Brusselse gerecht vandaag met een ongezien tekort aan vrederechters.

Momenteel is er in de kantons Jette, Brussel 2, Brussel 4, Anderlecht 1, Anderlecht 2 en Sint-Joost-ten-Node geen vrederechter. Die kantons worden geleid door plaatsvervangende vrederechters (doorgaans advocaten, die voor de taak minder goed vergoed worden).

De situatie zal de komende maanden nog verslechteren na de pensionering van de rechter van het derde kanton van Brussel in maart 2024 en van drie andere rechters in 2025.

Steeds minder plaatsvervangende vrederechters zijn bereid om naast hun werk als advocaat nog een opdracht op zich te nemen. Plaatsvervangende vrederechters ontvangen een te lage vergoeding in verhouding tot het belang en de omvang van de opdracht.

De voorzitters van de Brusselse rechtbanken van eerste aanleg hebben getracht de vacante betrekkingen voor vrederechters aantrekkelijker te maken. Zo werden in 2019 zeven nieuwe vrederechters benoemd. Er zijn echter nog steeds veel obstakels die kandidaten ontmoedigen. Heel wat plaatsvervaarders die de functie uitoefenen, zakken voor de examens bij de Hoge Raad voor de Justitie.

De selectieprocedure lijkt ongeschikt en sluit duidelijk niet aan op de verwachtingen op het terrein.

La gestion des 19 cantons bruxellois (ainsi que les 7 de périphérie) est donc assurée par ce tandem. La gestion des tribunaux de police est assurée conformément à la communauté linguistique: le président francophone est chargé des tribunaux de police francophones tandis que le président néerlandophone conduit les tribunaux de police néerlandophones en plus de ceux de Hal et de Vilvorde.

Au niveau national, 417.136 dossiers ont été traités par les juges de paix en 2023 (187 cantons en 2023), soit une moyenne de 2.230 dossiers par juge de paix.

Pour les 19 cantons de Bruxelles, on dénombre 50.899 dossiers en français (87 %) pour 7.405 dossiers en néerlandais (13 %).

En ce qui concerne la périphérie, on dénombre 14.495 dossiers. Les éléments statistiques ne nous permettent pas à ce jour de distinguer les dossiers en néerlandais des dossiers en français.

En moyenne pour l'année 2023, un kanton bruxellois administra 3.068 dossiers, contre 2.070 dossiers pour un kanton de la périphérie.

Les justices de paix de l'arrondissement judiciaire de Bruxelles ont ainsi, au total, traité quelque 72.799 dossiers, soit 17,4 % des dossiers traités au niveau national.

Outre la charge disproportionnée de travail, le système judiciaire bruxellois est aujourd'hui confronté à une pénurie sans précédent de juges de paix.

À ce jour, les cantons de Jette, Bruxelles 2, Bruxelles 4, Anderlecht 1, Anderlecht 2 et de Saint-Josse-ten-Noode sont sans titulaires. Ceux-ci sont dès lors gérés par des juges de paix suppléants (généralement des avocats moins rémunérés pour cette tâche).

La situation actuelle devrait s'aggraver dans les prochains mois avec le départ à la pension de la juge du troisième kanton de Bruxelles en mars 2024 ainsi que celui de trois autres juges en 2025.

Les juges de paix suppléants disposés à assumer une délégation en plus de leur profession d'avocat sont de plus en plus rares. Les juges de paix suppléants perçoivent une rémunération insuffisante au regard de l'importance et de l'ampleur de leur mission.

Les présidents des tribunaux de première instance bruxellois ont tenté de rendre plus attractifs les postes de juges de paix vacants. Sept nouveaux juges de paix ont ainsi été nommés depuis 2019. Mais de nombreux obstacles découragent encore les candidats. De nombreux suppléants qui assurent la fonction échouent aux examens du Conseil supérieur de la Justice.

Le processus de sélection semble inadapté et ne répond certainement pas aux attentes du terrain.

Daar komt nog het nijpende tekort bovenop aan personeel dat noodzakelijk is om de essentiële functie van de griffie te vervullen. Een vrederechter kan uiteraard niet werken zonder de ondersteuning van een hoofdgriffier en van gemotiveerd personeel dat de griffie doet draaien.

Met die feiten in het achterhoofd hebben de voorzitters de overheidsinstellingen, de Hoge Raad voor de Justitie en het College van de hoven en rechtbanken herhaaldelijk op de ernst van de situatie gewezen:

- in samenwerking met de Hoge Raad voor de Justitie stelden de voorzitters van de Brusselse rechtbanken van eerste aanleg in mei 2020 een lijst op van de problemen en mogelijke oplossingen, die ze aan het kabinet van minister van Justitie Vincent Van Quickenborne bezorgden. Met uitzondering van de verhoging van het quorum voor vrederechters die via de derde mogelijkheid¹ toegang krijgen tot het ambt, bleven alle voorstellen dode letter;
- daarnaast werd ook een voorstel voorgelegd aan het kabinet van de minister van Justitie om aan het arrondissement een of meerdere hoofdgriffiers toe te wijzen; dat werd bij gebrek aan een politiek akkoord niet in overweging genomen;
- in een voorontwerp van wet dat ze samen opstelden, bieden de voorzitters en de Hoge Raad voor de Justitie concrete antwoorden op zowel de afwezigheid van managementstructuren voor de vredegerichten en de politierechtbanken als op het tekort aan vrederechters;
- de twee voorzitters legden op 8 juni 2020 de eerdergenoemde problemen en de mogelijke oplossingen voor aan het College van de hoven en rechtbanken; op 30 november 2023 richtten de twee voorzitters een uitvoerige brief aan het College van de hoven en rechtbanken waarin ze opnieuw het algemene probleem beschreven;
- op 17 januari 2024 sloegen de voorzitters van de Franstalige en Nederlandstalige rechtbanken van eerste aanleg opnieuw alarm in een open brief aan huidig minister van Justitie Paul Van Tigchelt.

1. De derde mogelijkheid is het mondelinge examen. Het is voorbehouden voor kandidaten met minstens 20 jaar beroepservaring in het juridische domein. Het aantal personen die via die weg toegang tot de magistratuur kunnen krijgen, is echter beperkt. Cfr. art. 187ter, 191ter en 194ter Gerechtelijk Wetboek.

À cela s'ajoute le manque criant de personnel pour assurer la fonction essentielle du greffe. Un juge de paix ne peut évidemment pas travailler sans l'assistance d'un greffier en chef et d'un personnel motivé animant le greffe.

Face à ces constats, les présidents n'ont eu de cesse d'alerter les autorités de l'État, le Conseil supérieur de la Justice et le Collège des cours et des tribunaux sur la gravité de la situation:

- en collaboration avec le Conseil supérieur de la Justice, les présidents des tribunaux de première instance bruxellois ont établi une liste des problèmes et des solutions potentielles à l'attention du ministre de la Justice, Vincent Van Quickenborne, en mai 2020. À l'exception de l'augmentation du quorum des juges de paix entrant par la troisième voie¹, l'ensemble des propositions est resté lettre morte;
- a également été portée à l'attention du cabinet du ministre de la Justice une proposition visant à doter l'arrondissement d'un ou de plusieurs greffiers en chef d'arrondissement qui n'a pas été retenue, faute d'accord politique;
- un avant-projet de loi, rédigé collectivement par les présidents et le Conseil supérieur de la Justice, offre des réponses concrètes tant à l'absence de structures managériales pour les justices de paix et les tribunaux de police qu'à la pénurie de juges de paix;
- les deux présidents ont exposé le 8 juin 2020 au Collège des cours et tribunaux les problèmes susmentionnés et les solutions potentielles. Le 30 novembre 2023, les deux présidents ont adressé au Collège des cours et tribunaux une lettre circonstanciée réitérant le problème global;
- ce 17 janvier 2024, les présidents des tribunaux de première instance francophone et néerlandophone, dans une lettre ouverte adressée à l'actuel ministre de la Justice, Paul Van Tigchelt, ont une nouvelle fois tiré la sonnette d'alarme.

1. La 3ème voie est l'examen oral d'évaluation, il est réservé aux candidats qui disposent d'au moins 20 ans d'expérience professionnelle dans le domaine juridique. Mais le nombre de personnes pouvant accéder à la magistrature par cette «voie» est limité. Cfr art. 187ter, 191ter et 194ter Code judiciaire.

Het is duidelijk dat de heersende situatie op de lange termijn onhoudbaar is en dat er structurele wijzigingen nodig zijn.

Force est de constater que la situation présente est insoutenable sur le long terme et appelle des modifications structurelles.

Marc-Jean GHYSSELS (FR)
Els ROCHETTE (NL)
Ridouane CHAHID (FR)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

waarin wordt opgeroepen tot permanente en structurele oplossingen voor het vrederecht in Brussel

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement,

Rekening houdend met de belangrijke rol van de vrederechters, die optreden in burgerlijke zaken die iedereen aangaan, zoals burenruzies, huurgeschillen, onbetaalde facturen, bescherming van kwetsbare personen enzovoort;

Rekening houdend met het feit dat een Brusselse vrederechter gemiddeld meer dossiers (3.068) behandelt dan zijn niet-Brusselse collega's (2.230);

Rekening houdend met de uitzondering in de hervorming van het juridische landschap waardoor Brussel als enige juridische entiteit niet over een directiecomité, een voorzitter, een ondervoorzitter en een hoofdgriffier voor het arrondissement beschikt;

Rekening houdend met de te zware werklast, die de afhandeling van de lopende zaken en de werking van de rechtbanken van eerste aanleg, de politierechtbanken en het vrederecht belemmert;

Rekening houdend met de spreiding van de Franstalige (87 %) en Nederlandstalige (13 %) dossiers voor de 19 Brusselse kantons;

Rekening houdend met de vereisten inzake tweetaligheid voor magistraten en griffiers;

Rekening houdend met het feit dat het voor plaatsvervangende vrederechters moeilijk is om hun ervaring op waarde te laten schatten en om toegang te krijgen tot het ambt;

Rekening houdend met het feit dat elke rechtzoekende de garantie moet krijgen dat zijn dossier in de taal van zijn keuze door de rechters en de diensten wordt onderzocht;

Rekening houdend met het gebrek aan vrederechters in een derde van de Brusselse kantons;

Rekening houdend met de ongunstige omstandigheden die ontstaan door pensioneringen, waardoor het gebrek aan benoemde vrederechters nog groter zal worden;

Rekening houdend met het gebrek aan stimulansen om voldoende kandidaten voor de vervanging aan te trekken;

Rekening houdend met de dringende noodzaak en het belang om de toelatingsvoorwaarden voor de functie van vrederechter aan te passen;

PROPOSITION DE RÉOLUTION

demandant des solutions pérennes et structurelles pour la justice de paix à Bruxelles

Le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Considérant le rôle essentiel des juges de paix, aussi surnommés «juges de proximité», qui administrent les affaires civiles qui affectent tout un chacun: conflits de voisinage, conflits locatifs, factures impayées, protection des personnes vulnérables, etc.

Considérant que le juge de paix bruxellois traite en moyenne plus de dossiers (3.068) que ses collègues non bruxellois (2.230).

Considérant l'exception consacrée par la réforme du paysage judiciaire qui fait de Bruxelles la seule entité judiciaire ne disposant pas d'un comité de direction, d'un président, d'un vice-président et d'un greffier en chef d'arrondissement;

Considérant la surcharge de travail qui entrave la gestion des affaires courantes et le fonctionnement des tribunaux de première instance, des tribunaux de police et de la justice de paix;

Considérant la répartition des dossiers francophones (87 %) et néerlandophones (13 %) pour les 19 cantons de Bruxelles;

Considérant les exigences en matière de bilinguisme pour les magistrats et greffiers;

Considérant la difficulté pour les juges de paix suppléants de faire valoir leur expérience et d'accéder au poste de titulaire;

Considérant que chaque justiciable doit pouvoir se voir garantir un examen de son dossier par les juges et les services dans la langue de son choix;

Considérant la vacuité de juges de paix dans un tiers des cantons bruxellois;

Considérant les circonstances défavorables, avec des départs à la retraite appelés à aggraver le manque de juges de paix titulaires;

Considérant le manque d'incitants pour attirer suffisamment de candidats de remplacement;

Considérant l'urgence et l'importance d'adapter les conditions d'accès à la fonction de juge de paix;

Rekening houdend met de afwezigheid van een hoofdgriffier voor het arrondissement (met uitzondering van het arrondissement Brussel) die een algemene en verantwoorde visie heeft op een gepaste toewijzing van de beschikbare middelen;

Rekening houdend met de noodzaak om het Gerechtelijk Wetboek aan te passen om ervoor te zorgen dat er hoofdgriffiers voor het arrondissement komen in Brussel;

Rekening houdend met het tekort aan personeel bij de griffies en aan hoofdgriffiers die de griffies kunnen leiden;

Rekening houdend met de afwezigheid van managementstructuren, wat het beheer en de afwikkeling van lopende zaken belemmert;

Rekening houdend met de herhaalde waarschuwingen van de twee voorzitters van de Brusselse rechtbanken van eerste aanleg aan de overheidsinstellingen, de Hoge Raad voor de Justitie en het College van de hoven en rechtbanken over de ernst van de situatie;

Rekening houdend met het feit dat Brussel het grootste arrondissement is, met het grootste aantal kantons voor het vredegerrecht;

Rekening houdend met het feit dat, bij gebrek aan een vrederechter, de dagelijkse problemen van de burgers (burenruzies, huurgeschillen, betalingsproblemen, bescherming van de kwetsbaarsten enzovoort) niet worden behandeld en dat die situatie het wantrouwen van de burger tegenover de democratische instellingen zal doen toenemen;

Rekening houdend met het feit dat de belangen en het welzijn van de Brusselaars onmiskenbaar worden geschaad;

Rekening houdend met het feit dat de federale staat dringend en doeltreffend moet optreden;

Verzoekt de Brusselse Hoofdstedelijke Regering:

- om prioritair een punt op de agenda van het Overlegcomité van de federale regering te zetten en daarbij te benadrukken dat het belangrijk is dat er structurele maatregelen ter ondersteuning van de vrederechters worden genomen;

Verzoekt de federale regering:

- om zich over de problematiek te buigen om er in overleg met de betrokken partijen permanente en structurele oplossingen voor aan te reiken;
- om de vraag betreffende de aanstelling van een eigen Franstalige en Nederlandstalige voorzitter voor de vrederechters en de rechters bij de politierechtbank van het gerechtelijk arrondissement Brussel in overweging te nemen en te beantwoorden;

Considérant l'absence d'un greffier en chef d'arrondissement (autre l'arrondissement de Bruxelles) détenteur d'une vision d'ensemble et responsable de la bonne allocation des ressources disponibles;

Considérant la nécessité d'adapter le Code judiciaire pour qu'il y ait des greffiers en chef d'arrondissement à Bruxelles;

Considérant le manque de personnel au sein des greffes et de greffiers en chef pour en assurer la gestion;

Considérant l'absence de structures managériales qui entrave la gestion et le déroulé des affaires courantes;

Considérant les alertes répétées des deux présidents des tribunaux de première instance bruxellois aux autorités de l'État, au Conseil supérieur de la justice et au Collège des cours et des tribunaux sur la gravité de la situation;

Considérant que Bruxelles est le plus grand arrondissement, avec le plus grand nombre de cantons de justice de paix;

Considérant que, faute de juge de paix, les problèmes quotidiens de nos citoyens ne seront pas traités (problèmes de voisinage, conflits locatifs, problèmes de paiements, protection des personnes les plus vulnérables, etc.) et que cette situation aggravera la méfiance du citoyen à l'égard de nos institutions démocratiques;

Considérant que l'intérêt et le bien-être des Bruxellois est incontestablement lésé;

Considérant que l'État fédéral doit agir d'urgence et avec efficacité;

Demande au Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale:

- d'inscrire un point en priorité au Comité de concertation en insistant sur l'importance de prendre des mesures structurelles pour soutenir les juges de paix;

Demande au Gouvernement fédéral:

- de s'emparer de cette problématique afin d'y apporter des solutions pérennes et structurelles en concertation avec les parties concernées;
- de prendre en considération et de répondre à la demande de désignation de présidents attitrés, un francophone et un néerlandophone, pour les juges de paix et juges au tribunal de police de l'arrondissement judiciaire de Bruxelles;

- om de vraag in overweging te nemen en te beantwoorden om drie posten voor hoofdgriffiers voor het arrondissement te creëren;
 - om de vraag in overweging te nemen en te beantwoorden om een directiecomité met drie subdirectiecomités te creëren voor respectievelijk de tweetalige vrederechten *intra muros*, de Franstalige politierechtbank van Brussel en de Nederlandstalige vrederechten *extra muros*, alsook de Nederlandstalige politierechtbank;
 - om de selectieprocedures voor vrederechters te herzien door de taalprocedures te wijzigen om de toegang tot het beroep te vergemakkelijken, terwijl voor de burger de garantie behouden blijft dat hij in zijn eigen taal toegang krijgt tot justitie;
 - om stimulansen in te voeren waarmee nieuwe kandidaat-vrederechters kunnen worden aangetrokken.
- de prendre en considération et de répondre à la demande de création de trois postes de greffiers en chef d'arrondissement;
 - de prendre en considération et de répondre à la demande de création d'un comité de direction avec trois sous-comités de direction pour respectivement les justices de paix bilingues *intra-muros*, le tribunal de police francophone de Bruxelles et les justices de paix néerlandophones *extra-muros*, ainsi que le tribunal de police néerlandophone;
 - de revoir les procédures de sélection des candidats juges de paix en modifiant les procédures linguistiques pour faciliter l'accès à la profession, tout en garantissant que chaque citoyen puisse avoir accès à la justice dans sa langue;
 - d'instaurer des incitants de nature à attirer de nouveaux candidats aux postes de juges de paix.

Marc-Jean GHYSSELS (FR)
Els ROCHETTE (NL)
Ridouane CHAHID (FR)